

Konwencja o Prawach Dziecka

20 listopada 1989 roku Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych jednomyślnie przyjęło Konwencję o Prawach Dziecka – najważniejszy w świecie dokument, traktujący o prawach i wolnościach dziecka. Była to – i wciąż taką pozostaje – najważniejsza polska inicjatywa międzynarodowa na polu ochrony praw człowieka.

W 1978 roku Polska zaproponowała Komisji Praw Człowieka ONZ uchwalenie Konwencji o Prawach Dziecka i złożyła projekt, dwukrotnie później modyfikowany. Opierał się on na filozoficzno-wychowawczej koncepcji Janusza Korczaka i stanowił punkt odniesienia dla trwających 11 lat prac nad uzgodnieniem ostatecznego tekstu dokumentu. Konwencja została uchwalona 20 listopada 1989 roku i weszła w życie 2 września 1990 roku, po podpisaniu jej przez 20 państw. Na podstawie Konwencji do życia powołany został Komitet Praw Dziecka ONZ – organ nadzorujący jej realizację przez państwa, które ją ratyfikowały. Na dzień dzisiejszy jest ich 193. Rzeczpospolita Polska podpisała Konwencję 26 stycznia 1990 roku, proces ratyfikacji zakończył się natomiast 7 lipca 1991 roku.

Treść Konwencji składa się z preambuły i 54 artykułów, które sformułowano kierując się następującymi zasadami: dobra dziecka, równości (wszystkie dzieci są równe wobec prawa bez względu na pochodzenie, płeć, narodowość, itd.), poszanowania praw i odpowiedzialności obojga rodziców (państwo respektuje

autonomię rodziny i ingeruje tylko w szczególnie uzasadnionych przypadkach według określonych procedur) oraz pomocy państwa (państwo zobowiązane jest do podejmowania wszelkich działań ustawodawczo-administracyjnych dla realizacji praw uznanych w konwencji). 25 maja 2000 roku uchwalono dwa Protokoły Dodatkowe: w sprawie udziału dzieci w konfliktach zbrojnych oraz w sprawie handlu dziećmi, dziecięcej prostytucji i dziecięcej pornografii. Na straży przestrzegania postanowień Konwencji stoi w Polsce Rzecznik Praw Dziecka.

Rzecznik Praw Dziecka jest konstytucyjnym organem kontroli państwa, który ma uprawnienia kontrolne, procesowe i interwencyjne. Na mocy ustawy może wzywać do podjęcia działań lub złożenia wyjaśnień inne instytucje w państwie, występować w sprawach dzieci przed sądami, podejmować interwencje w sytuacjach indywidualnych.

KONWENCJA PRAW DZIECKA

W ROZUMIENIU DZIECI

(Konwencję Praw Dziecka z języka prawniczego przełożona na język dziecięcy)

Artykuł 1

Dla celów Konwencji "dziecko" oznacza człowieka, który nie ma 18 lat o ile nie dostanie pełnoletności wcześniej.

Artykuł 2

Państwa które podpiszą Konwencję będą jej przestrzegały i wykorzystywały jej ustalenia, niezależnie od koloru skóry (np. czy jest czarna czy biała, religii (do jakich bogów się modlą), (jakim językiem mówią), skąd pochodzą, czy są bogate czy biedne, kalekie czy zdrowe.

Artykuł 3

Wszystkie organizacje dorosłych zajmujące się dziećmi powinny się kierować przede wszystkim dobrem dzieci. Państwa które podpisały ten dokument powinny wydawać zarządzenia i ustalić prawa pomagające rodzicom lub opiekunom.

Organizacje dorosłych zajmujące się opieką i wychowaniem dzieci powinny zapewnić im bezpieczeństwo, dobrych nauczycieli i lekarzy.

Artykuł 4

Wszystkie państwa będą się starały aby dzieci mogły korzystać z praw zawartych w Konwencji.

Artykuł 5

Dbając o to żeby dzieci mogły rozwijać swe zdolności państwa powinny szanować prawa i obowiązki rodziców, jak również miejscowe tradycje rodzinne i obyczaje.

Artykuł 6

Każde dziecko ma prawo żyć i państwa mają obowiązek troszczyć się aby dzieci mogły się uczyć i były zdrowe.

Artykuł 7

Dziecko zaraz po urodzeniu ma prawo otrzymać imię, obywatelstwo oraz prawo do opieki ze strony rodziców.

Artykuł 8

Jeżeli ktoś przeszkodzi dziecku w otrzymaniu imienia, narodowości i opiece rodziców to władze państwowe powinny mu to pomóc to odzyskać.

Artykuł 9

Nie można odłączyć dziecka od rodziców wbrew jego woli, chyba że zaniedbują i wykorzystują je. W takich sprawach decyduje Sąd i przed nim może się wypowiedzieć każdy, kto ma w nich coś do powiedzenia.

Dziecko nawet po odłączeniu od obojga rodziców ma prawo widywać się z każdym z nich chyba że go nie kochają i mają na nie zły wpływ i szkodzą mu.

Jeżeli dziecko zostało oddzielone od swych rodziców, którzy są przestępcami, to rodzice mają prawo otrzymywać wiadomości o dziecku przebywającym pod opieką zastępczą, chyba że wiadomości te mogą szkodzić dziecku.

Artykuł 10

Jeżeli dzieci zostały odłączone od rodziców na skutek wyjazdu za granicę, to państwa które podpisały konwencję będą sprzyjały połączeniu się rodziny szybko i bez wielkich formalności.

Jeżeli dziecko i rodzice znajdują się w różnych krajach mają prawo do kontaktowania się i spotkania i należy im to ułatwić, chyba że takie kontakty będą zagrażały bezpieczeństwu państwa, rodziców lub dziecka.

Artykuł 11

Państwa będą robiły wszystko żeby zwalczać handel dziećmi oraz ich wywóz za granicę. W tym celu będą współdziałały i zawierały umowy.

Artykuł 12

Poważnie należy traktować wypowiedzi lub opinie dziecka i trzeba brać je pod uwagę np. w sądzie podczas rozprawy dotyczącej dziecka.

Artykuł 13

Dziecko może mówić, pisać, rysować na każdy temat, który je interesuje oraz ma prawo otrzymywać odpowiedzi na zadane pytania (lecz z pewnymi ograniczeniami ustanowionymi przez prawo np. nie może obrażać innych osób lub zdradzać tajemnic państwowych, wojskowych).

Artykuł 14

Państwa będą szanowały prawo dziecka do wiary lub niewiary w Boga.

Rodzice lub opiekunowie mogą wpływać na rozwój dziecka pod względem religijnym. Praktykowanie religii nie może obrażać innych osób, zagrażać zdrowiu dziecka lub stanowić niebezpieczeństwo dla innych.

Artykuł 15

Dziecko może należeć do różnych organizacji młodzieżowych i brać udział w zgromadzeniach pokojowych, jeżeli nie zakłóca porządku publicznego, nie zagraża zdrowiu np. nie można organizować manifestacji na skrzyżowaniach ruchliwych ulic.

Artykuł 16

Nie można wtrącać się w życie prywatne dziecka i jego rodziny oraz nie można czytać jego listów lub je obrażać.

Artykuł 17

Państwa uznają że telewizja, radio, prasa i książki są bardzo ważne dla rozwoju, wychowania i zdrowia dziecka. Dlatego też będą zachęcały wszystkie środki informacji aby przygotowywały materiały sprzyjające ich rozwojowi, zachęcały do współpracy międzynarodowej, produkowały dużo ciekawych filmów i książek dla dzieci.

Środki masowego przekazu muszą uwzględniać potrzeby dzieci z mniejszości narodowych i społeczności rdzennej. Powinny dbać aby materiały zamieszczane w środkach masowego przekazu nie były szkodliwe dla rozwoju dziecka np. nie pochwały przemocy, gwałtu, nienawiści do Innych narodów (w Polsce np. do Niemców, Żydów...)

Artykuł 18

Rodzice ponoszą wspólną, główną odpowiedzialność za rozwój i wychowanie dziecka. Państwo będzie pomagało rodzicom w wychowaniu dziecka przez szkoły, przedszkola, organizowanie domów młodzieży, kultury, wypoczynku, wycieczek. Szczególnie będzie pomagało rodzicom pracującym.

Artykuł 19

Dziecko jest chronione przez państwo przed złym traktowaniem ze strony rodziców lub opiekujących się nim.

Państwo w takich przypadkach powinno zapobiegać tego rodzaju postępowaniu rodziców lub opiekunów, włącznie ze skierowaniem sprawy do Sądu. Będzie broniło dzieci przed przemocą, krzywdą np. biciem dziecka.

Artykuł 20

Dziecko pozbawione rodziny ma prawo otrzymać pomoc ze strony państwa. Powinno otrzymać opiekę zastępczą w innej rodzinie, być adoptowane lub umieszczone w domu dziecka. Należy zapewnić mu warunki podobne, jakie miało dotąd: język, obyczaje, kulturę, religię.

Artykuł 21

Państwa uznające adopcję dla dobra dziecka gwarantują, że:

- 1) będą dopuszczać do adopcji po sprawdzeniu, czy dane osoby nadają się na rodziców i tylko za zgodą sądu,
- 2) dziecko może być adoptowane przez mieszkańców innego kraju tylko wtedy, kiedy nie można zapewnić mu opieki w ojczyźnie,
- 3) adoptowane dziecko przeniesione do innego kraju musi mieć takie same dobre warunki, jakie miałyby zapewnione w swoim kraju,
- 4) zapewnią, że adopcja nie zmieni się w handel dziećmi.
- 5) w sprawach adopcji zagranicznej państwa będą porozumiewały się między sobą poprzez odpowiednie organizacje.

Artykuł 22

Państwo powinno zapewnić pomoc dziecku - uchodźcy, które opuściło własny kraj na skutek wojny, prześladowań, biedy.

Artykuł 23

Dziecko chore psychicznie lub fizycznie niepełnosprawne ma prawo żyć w warunkach, które pozwolą mu uczestniczyć w normalnym życiu. W związku z tym państwa zabezpieczą odpowiednie środki.

Państwa uznają prawo dziecka kalekiego np. niewidzącego lub niesłyszącego do specjalnej opieki. Pomoc ta musi być taka, jaką dane dziecko potrzebuje (kształcenie, nauka zawodu, itp.).

Artykuł 24

Państwo ma zapewnić opiekę zdrowotną przed i po urodzeniu dziecka, będą zapobiegały chorobom i wszelkiego rodzaju wypadkom, aby jak najmniej umierało noworodków i dzieci.

Rodzice mają prawo do informacji o stanie zdrowia dziecka. Dzieci nie mogą uczestniczyć w praktykach szkodzących ich zdrowiu np. Indianie wybijali przedni ząb wtedy, kiedy uważali, że jest ono dorosłe.

Artykuł 25

Państwo ma prawo kontrolować domy dziecka, szpitale dziecięce, sanatoria, przedszkola mając na uwadze dobrą opiekę i traktowanie dzieci.

Artykuł 26

Państwo zabezpieczy możliwości korzystania przez dzieci z nauki, przedszkoli, opieki lekarskiej zgodnie z prawami obowiązującymi w tym kraju np. ulgowych biletów, dopłat do wycieczek itp.

Artykuł 27

Dziecko ma prawo żyć tak, aby nic nie hamowało jego rozwoju fizycznego, umysłowego, moralnego. Rodzice lub opiekunowie w miarę swoich możliwości zagwarantują warunki życia niezbędne dla rozwoju dziecka. W tym państwo powinno wspomagać rodziców.

Artykuł 28

Państwa uznają prawo dziecka do równego dostępu do nauki i zapewnią bezpłatne miejsca w szkole podstawowej. Również szkoły średnie i wyższe powinny być dostępne dla wszystkich. Porządek w szkole należy zapewnić bez naruszania godności dziecka np. nie wolno bić po głowie, ciągnąć za uszy, czy przezywać: ty bałwanie, ośle, baranie!
Programy nauczania, podręczniki, wszelkie pomoce powinny być ciekawe, dzieci nie powinny bać się nauczycieli, a nauczyciele powinni lubić dzieci.

Artykuł 29

Państwa zapewnią warunki do rozwoju osobowości dziecka. Przygotowując do samodzielne go życia będą wychowywały w poszanowaniu dla innych ludzi, płci, religii, przyrody.

Artykuł 30

Jeśli w którymś kraju są ludzie mówiący w innym języku, wierzący w innych bogów, to kraj ten nie może zabronić dziecku uczenia się tego języka, modlenia się do jego Boga i spotykania się z innymi członkami tej narodowości.

Artykuł 31

Państwa będą pomagały dzieciom uczestniczyć w życiu kulturalnym, artystycznym czyli będą organizować festiwale dziecięce, spotkania, uroczystości, zabawy, gry a jednocześnie dbać będą o prawo dzieci do wypoczynku, żeby np. nauka w szkole nie zajmowała całego czasu wolnego.

Artykuł 32

Dzieci nie powinny być zatrudnione w pracy niebezpiecznej, ciężkiej, która nie pozwala im się uczyć, może być dla nich szkodliwą i ponad siły.
Państwo ustala wiek dzieci, do którego nigdy nie mogą być zatrudnione.

Artykuł 33

Państwa powinny chronić dzieci przed używaniem narkotyków, wykorzystywaniem przy ich produkcji czy też sprzedaży.

Artykuł 34

Państwa będą chroniły dzieci przed ich wykorzystywaniem seksualnym lub nakłanianiem ich do prostytucji lub udziałem w pornograficznych przedstawieniach.

Artykuł 35

Państwa nie będą dopuszczały do porywania, uprowadzania, sprzedaży dzieci.

Artykuł 36

Państwa nie będą pozwalały na to, żeby w jakikolwiek inny sposób dzieci były wykorzystywane.

Artykuł 37

Dziecka nie wolno skazać na śmierć, torturować lub znęcać się nad nim. Nie może być aresztowane czy uwięzione bez zgody sądu. Jeśli zostało uwięzione zgodnie z prawem, to na jak najkrótszy okres czasu i ma prawo do dobrych warunków oraz dobrego traktowania. Może kontaktować się z rodziną a takie powinno przebywać oddzielnie od osób dorosłych.

Dziecko uwięzione ma prawo otrzymać właściwą pomoc a także prawa do obrony w sądzie.

Artykuł 38

W przypadku wojny państwa mają zapewnić, żeby przede wszystkim nie ucierpiały dzieci. Osoby mające mniej niż 15 lat nie mogą brać udziału w działaniach wojennych. Nie można powoływać do wojska osób nie mających 15 lat a nawet należy unikać powoływania tych, którzy nie mają 18 lat.

Artykuł 39

Państwo powinno zadbać, żeby dziecko, które ucierpiało z powodu złego traktowania otrzymało potrzebną pomoc i powróciło do normalnego życia.

Artykuł 40

Każde dziecko powinno uzyskać pomoc prawną w przygotowaniu i prowadzeniu jego obrony i powinno być traktowane w sposób nie naruszający jego godności.

Artykuł 41

Jeśli państwa, które podpisały tę umowę mają własne prawa bardziej korzystne dla dziecka lub uznają prawa międzynarodowe także bardziej korzystne dla dzieci, to powinny je stosować.

Artykuł 42

Państwa, które podpisały tę umowę zobowiązują się do tego, żeby te prawa były znane przez dorosłych jak i dzieci.